

ISSN 2309-7752

**ТВОРЧА І ГРОМАДСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ НІКОЛЬ ЛЕМЕР Д'АГАДЖІО
У ЄВРОПЕЙСЬКІЙ КУЛЬТУРНІЙ ДИПЛОМАТІЇ**

**ARTISTIC AND SOCIAL ACTIVITY OF NICOLE LEMAIRE D'AGAGGIO
IN EUROPEAN CULTURAL DIPLOMACY**

УДК 008:394:327:930.85:75(44)

DOI: 10.31500/2309-7752.21.2025.358620

Дмитро Чистяк

Доктор філологічних наук,
професор кафедри романської філології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
заслужений працівник культури України

e-mail: dmytro.tchystiak@gmail.com

Dmytro Chystiak

D.Sc. in Philological Sciences,
Full Professor,
Department of Romanic Philology,
Kyiv National Taras Shevchenko University,
Honored Worker of Ukrainian culture

orcid.org/0000-0003-0081-7806

Інна Казімірова

Завідувачка відділу
Музейно-виставкового центру
Музею історії міста Києва

e-mail: sauinna@ukr.net

Inna Kazimirova

Head of the Department,
Expositional Museum Centre
of the Kyiv History Museum

orcid.org/0009-0005-7071-9277

Анотація. У статті розглянуто творчу, науково-організаційну та громадську діяльність Ніколь Лемер д'Агаджіо (1937–2023) — французької художниці, багаторічної генеральної секретарки Європейської академії наук, мистецтв і літератури, однієї з помітних постатей європейської культурної дипломатії другої половини ХХ — початку ХХІ століття. Автори простежують життєвий шлях мисткині від ранніх фігуративних пошуків і портретних практик до ліричної, суб'єктивної та «гіперабстрактної» образності, що поєднувала пластичні експерименти з інтересом до поезії, квантової фізики, молекулярної картини світу та проблем взаємодії науки й мистецтва. Окреслено коло її творчих контактів із визначними діячами французької та світової культури, а також значення її виставкової, монументальної й декоративної спадщини, зокрема циклів, пов'язаних із поліхромним драпіруванням, мозаїчними скульптурами та візуалізацією невидимих структур матерії.

Особливу увагу приділено громадській роботі Н. Лемер д'Агаджіо як чиннику інституційного зближення мистецьких і наукових середовищ Європи. Її діяльність на посаді заступниці міського голови у сфері культури міста Антіб-Жуан-ле-Пен, участь у русі за права жінок, ініціювання та багаторічне координування роботи Європейської академії наук, мистецтв і літератури розглянуто як послідовне формування простору міжкультурного діалогу, у якому мистецтво, гуманітаристика й точні науки постають взаємодоповнювальними способами пізнання світу. У статті наголошено, що саме через таку синтетичну модель культурної комунікації Н. Лемер д'Агаджіо вибудовувала мости між Західною і Східною Європою, підтримувала міжнародні колоквиуми, поетичні й мистецькі конкурси, перекладацькі та видавничі ініціативи.

Важливим аспектом дослідження є внесок мисткині у розвиток українсько-французьких культурних взаємин. Проаналізовано її участь у проектах, пов'язаних із презентацією української літератури й образотворчого мистецтва у франкомовному просторі, зокрема у виданнях творів Тараса Шевченка, Дмитра Павличка, Бориса Олійника, а також у підготовці та ілюструванні українського перекладу спогадів нобелівського лауреата Жоржа Шарпака. Окремо висвітлено київський візит Н. Лемер д'Агаджіо 2019 року, виставку «Наука і мистецтво» та співпрацю з українськими академічними, музейними й письменницькими інституціями. Зроблено висновок, що постать Ніколь Лемер д'Агаджіо є прикладом культурної дипломатії, заснованої на особистій відповідальності, творчій відкритості та солідарності з Україною, особливо в умовах російської агресії.

Ключові слова: культурна дипломатія, образотворче мистецтво, громадська діяльність, мистецтвознавство, переклад.

Постановка проблеми. Розмаїта творча і громадська діяльність багатолітнього генерального секретаря Європейської академії наук, мистецтв і літератури (ЄАНМЛ) Ніколь Лемер д'Агаджіо (1937–2023) стала знаковим культурним явищем у європейському просторі 2-ї пол. ХХ — поч. ХХІ століття, а її співпраця з українськими науковими та мистецькими установами та діячами культури й науки заклала міцні підвалини для подальшої інтеграції та взаємодії. У буремний час російської агресії діяльна підтримка генерального секретаря ЄАНМЛ та її численних учасників по всьому світу відіграла важливу роль, тож *актуальним* видається гідне вшанування пам'яті знакової постаті європейського культурного життя, яка підтримала Україну у справедливій боротьбі за визволення від загарбників. *Метою* цієї розвідки постає стислий огляд життєвого, творчого й громадського шляху Ніколь Лемер д'Агаджіо у контексті співпраці з Україною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід зауважити, що розгляд творчої та громадської діяльності Ніколь Лемер д'Агаджіо вже здобувся на деяку рецепцію з боку українських науковців, зокрема в контексті візиту генерального секретаря ЄАНМЛ до Києва з нагоди відкриття авторської виставки «Наука і мистецтво» (2019) та видання однойменного каталогу, до упорядників якого долучився й співавтор цих рядків. У цьому контексті варто відзначити публікації почесних академіків Національної академії мистецтв України та дійсних членів ЄАНМЛ Е. Димшиця, С. Довгого та Ю. Мосенкіса, оглядові матеріали М. Оспіщевої-Павлишин та інтерв'ю художниці з І. Рябчієм. Ці публікації присвячено передусім характеристиці громадської роботи генерального секретаря ЄАНМЛ (С. Довгий, Ю. Мосенкіс, І. Рябчій), але також проблем музеєфікації її творчого доробку (Е. Димшиць, М. Оспіщева-Павлишин). Поряд із тим, наявність ширших досліджень доробку Ніколь Лемер д'Агаджіо у франкомовному й італійському мистецтвознавстві, ознайомлення з частиною архіву ЄАНМЛ та приватного архіву, який було передано авторам цих рядків, дозволяє нам розглянути життєвий, творчий та громадський шлях нашої незабутньої колеги на ширшому соціокультурному матеріалі для вироблення подальших наукових перспектив.

Виклад основного матеріалу. Ніколь Лемер д'Агаджіо народилась 12 грудня 1937 року у Ніцці та присвятила себе художній творчості ще в юності, створюючи малярські роботи фігуративного спрямування олією та пастеллю. На її раннє становлення вплинуло зокрема знайомство із сусідкою в селищі Кабріс побіля Грасса, матір'ю Антуана де Сент-Екзюпері. Серед інших сусідів у цій знаковій місцині були лауреат Нобелівської премії в галузі літератури Андре Жід і Марія Ван Ріссельберг, вдова відомого бельгійського художника Тео Ван Ріссельберга. Промовистий приклад: у дванадцять років Ніколь Лемер д'Агаджіо здобула першу премію на мистецькому конкурсі серед дорослих міста Канни за роботу «Бій квіток на

Крузетті», кілька років працювала в техніці портрету (його академік Філіпп Робертс-Джонс слушно назвав «експресіоністичним» або «мінливо-екзистенційним» [9, с. 21]), а в 1960-х роках перейшла від постсюрреалістичного методу до ліричної, а відтак — до не-конструктивістської абстракції. Академік Рене Юїґ кваліфікував її як «суб'єктивну абстракцію» [9, с. 32] залежно від тематичного спектру, що постає натхненником: поезія П. Неруди чи студії елементарних часток у квантовій фізиці, й водночас як прояв колективного несвідомого в контакті зі внутрішнім світлом.

На ці роки припадає знайомство Ніколь Лемер д'Агаджіо з визначними постатями французької культури: Пабло Пікассо, Жаном Кокто, Марком Шагалом, Жаком Превером, Жаком Одіберті, Пабло Нерудою, Роже Каюа, Жаном д'Ормессоном, Жаном-Жаком Готьє, Анрі Мішо, Андре Варно... У 1976 році її малярська робота «Меч вогню» за мотивами поетичної спадщини Пабло Неруди здобула Премію Національного музею Монако. Слід зауважити, що художня творчість Ніколь Лемер д'Агаджіо сприяла розвитку громадської та культурної роботи: впродовж 24 років, до 1994 року, вона виконувала обов'язки заступниці міського голови у сфері культури міста Антіб-Жуан-ле-Пен, тож брала участь в організації сотень мистецьких заходів та ініціатив (зокрема — відкриття Музею Бастіону Сент-Андре та Музею Пабло Пікассо), мистецтвознавчих конференцій, що здобули визнання далеко за межами регіону.

Творча співдружність із численними знаковими науковцями надихнула Ніколь Лемер д'Агаджіо на зацікавлення квантовою фізикою, яку вона синтезувала з абстрактним малярством для зображення невидимих людському оку образів (запропонувавши термін «гіперабстракція»), — втіленому в циклі ілюстрацій до видання «Молекулярна картина світу» (Національний центр наукових досліджень, 1981). Саме взаєминам мистецтва і науки присвячене дисертаційне дослідження Ніколь Лемер д'Агаджіо «Точні науки як натхненники образотворчого мистецтва у ХХ столітті» на здобуття ступеня доктора мистецтв у Сорбоннському університеті (1985).

У колі її тогочасного творчого спілкування: Марія-Елена Віейра да Сілва, Рене де Катрі, Макс Поль Фуше, Ханс Хартунг, Жан Гіттон, Крістіан Ланглуа, Моріс Шуман, Жак Шабанн, Андре Руссен, Марк Бланпен, Анна-Ева Бергманн, П'єр Емманюель, Роже Гуз, Жан Карзу, Жан Пікар Ле Ду, подружжя Фонтанароза, Андре Жакмен, Фредерік Поттешер, Моріс Денюзьєр, Поль Бельмондо, Філіпп Робертс-Джонс... У цей період на замовлення французького уряду Ніколь Лемер д'Агаджіо виконала серію монументальних мозаїчних скульптур, а також серії декоративних килимів. Характеризуючи її внесок у монументальне мистецтво, академік Крістіан Ланглуа відзначив, що «це — мистецтво на межі реального й уявного, явного й сновидного, форми й абстракції [...] твори не акомпанує, а мовби контрапунктує музика, що надає їм нового виміру, являючи дивовижним чином можливість справді тотального мистецтва» [9, с. 68].

У 1990-х роках художниця розпочинає створення циклу робіт у техніці «поліхромного драпірування», також надихаючись пошуками сучасних науковців. Професор Університету Ла Сап'єнца у Римі Карміне Бенінказа так характеризує ці роботи: «на півшляху між малярством і скульптурою, коли форми підпадають під безугавний конструктивний тиск і віднаходять п'ядливу свободу [...] владоможний герб космічного малярства» [7, с. 9]. Мистецькі твори Ніколь Лемер д'Агаджіо експонувалися у численних країнах: від Женеви до Кувейту, від Мехіко до Рабата, від Намюра до Нью-Йорка, від Чилі до Японії, від Люксембурзького Палацу до Палацу культури в Софії тощо. Як слушно зауважив академік Станіслав Довгий, «це свідоме залучення складних наукових тем до світу мистецтва, спроба осмислити найактуальніші для сучасної науки проблеми — утворення Всесвіту, світ елементарних частинок, зародження життя на Землі, таємниці далекого Космосу» [2, с. 4]. Академік Реймон Додель

зробив іншу цінну заувагу щодо розрізнення значущості та виразності мистецьких творів: «творчість Ніколь Лемер д'Агаджіо комплексна: вона зворушує нас своєю експресивною природою, що звертається до чуттів, але ж водночас спокушає наш інтелект навіяними нею концептами. Це мистецтво — виражальне і значуще» [9, с. 61].

Творча діяльність поєднувалась у житті Ніколь Лемер д'Агаджіо із продуктивною громадською роботою. Її, активну учасницю руху за права жінок, у 1970 році було обрано головою Комісії з питань культури й мистецтв Професійної спілки жінок, і на цій посаді вона розпочала широку міжнародну діяльність. Приміром, у 1973 році разом із відомим французьким письменником Ерве Базеном і головою Комісії з питань закордонних справ Сенату Франції Френсісом Пальмеро вона відвідала СРСР на Міжнародному конгресі з питань миру і, за її спогадами, саме там визріла ідея створення Європейської академії наук, мистецтв і літератури, яка мала би налагодити контакти між країнами Західної та Східної Європи. Цю ініціативу підтримав Голова Сенату Франції Ален Поер, а Ніколь Лемер д'Агаджіо стала неодмінним секретарем новоствореної інституції. Серед членів-засновників новоствореної ЄАНМЛ слід згадати відомого французького хіміка, офіцера Ордену Почесного легіону Реймона Доделя, сподвижника подружжя Жоліо-Кюрі та визначного мистецтвознавця (який організував евакуацію колекцій Лувра від німецької окупації), члена Французької академії Рене Юїга.

Нині ЄАНМЛ продовжує свою місію з розширення зв'язків поміж науковою і мистецькою сферами людської діяльності задля відповідей на глобальні виклики для сучасного суспільства: над цим працюють понад сорок лауреатів Нобелівської премії з різноманітних галузей, дійсні члени понад п'ятдесят національних академій із різних країн, а також Почесний комітет, у роботі якого беруть участь відомі громадсько-політичні й культурні діячі та представники міждержавних установ. Сьогодні ЄАНМЛ очолює Жан-Патрік Конрад — почесний професор Лондонського королівського коледжу, колишній президент «Євронауки», обдарований поет, лауреат премії імені Ередіа Французької академії. Останнім часом Академія організувала низку знакових подій, серед яких міжнародні колоквиуми, присвячені актуальним питанням, як-от: наукової етики та міжкультурного діалогу; екології та медичного забезпечення у середземноморському регіоні; тенденціям урбаністичного розвитку на Шанхайському форумі; міжнародному руху з боротьби з ВІЛ-інфекцією тощо, а також традиційні європейські конкурси у галузі поезії та образотворчого мистецтва. І в цьому — провідна роль Ніколь Лемер д'Агаджіо, яка обіймала посаду Генерального секретаря ЄАНМЛ до останніх днів життя.

Мистецька творчість і громадська робота Ніколь Лемер д'Агаджіо здобула високу оцінку, її вшановано найвищими державними нагородами Французької Республіки, Орденом Почесного легіону, Національним Орденом Заслуг і Орденом літератури та мистецтв, а також Орденом «Зірка італійської солідарності» і Національним орденом за заслуги перед Кот-д'Івуар, численними іншими відзнаками, зокрема Великою премією Фундації Мікеланджело, Срібною медаллю Академічного інституту в Парижі, нагородами в Румунії, Кувейті, Японії, тощо.

На окрему увагу заслуговує тривале і плідне співробітництво генерального секретаря ЄАНМЛ Ніколь Лемер д'Агаджіо з Україною. Саме під егідою ЄАНМЛ було підготовлено низку знакових мистецьких проєктів, зокрема у сфері представлення українського образотворчого мистецтва. Серед них на окрему увагу заслуговує українсько-французьке видання творів Тараса Шевченка «Заповіт» в перекладах і за науковою редакцією Дмитра Чистяка. У збірці подано передмову Станіслава Довгого, яка висвітлила актуальність поетичного доробку Тараса Шевченка для франкомовного читача. Відомий мистецтвознавець, почесний академік НАМ України Дмитро Горбачов і авторитетний філолог, професор КНУ імені

Т. Шевченка Олена Соломарська зупинилися на особливостях малярської спадщини Кобзаря в контексті романтичного та навіть сюрреалістичного європейського образотворчого та літературного мистецтва, адже видання проілюстровано шевченковими портретами та гравюрами. У книзі також міститься спільна з академіком НАМ України Юрієм Мосенкісом стаття Дмитра Чистяка «Друге століття заповітів Тараса Шевченка», де висвітлюється актуальність поезії Шевченка та музичної творчості на вірші поета для франкомовного читача. Серед інших видань перекладів французькою Дмитра Чистяка за його ж науковою редакцією під егідою ЄАНМЛ, проілюстрованих творами українських художників, слід відзначити збірки творів Дмитра Павличка (2015) з репродукціями Василя Чегодара та почесного академіка НАМ України Бориса Олійника (2015) з репродукціями Олександра Івахненка — з приватної колекції Станіслава Довгого. Презентація цих та інших видань українських авторів відбувалась як в Українському культурному центрі в Парижі, так і в Сенаті Франції на річних зборах ЄАНМЛ та літературних заходах, що їх організував міжнародний секретар секції літератури ЄАНМЛ Дмитро Чистяк у співпраці із зарубіжними культурними інституціями.

Знаковою подією для розвитку українсько-французьких культурних взаємин став візит генерального секретаря ЄАНМЛ Ніколь Лемер д'Агаджіо до Києва у травні 2019 року, в межах якого відбулося відкриття її авторської виставки «Наука і мистецтво» в галереї «НЮ АРТ», участь у XIII Всеукраїнському фестивалі науки, робочі зустрічі з керівництвом Національної академії мистецтв України, Національної академії наук України, Національної академії педагогічних наук України, Національної спілки письменників України тощо. Під керівництвом академіка Станіслава Довгого за науковою редакцією Дмитра Чистяка було видано двомовний українсько-французький каталог виставки «Наука і мистецтво», де у стислій формі схарактеризовано життєвий і творчий шлях Ніколь Лемер д'Агаджіо, а також акцентовано її мистецьку діяльність у процесі інтеграції наукового та мистецького досвіду. Слід зауважити також, що саме генеральний секретар ЄАНМЛ стала ініціатором і проілюструвала видання українського перекладу «Спогадів вигнанця, фізика громадянина світу» Жоржа Шарпака (2014), лауреата Нобелівської премії з фізики 1992 року, науковця українського походження, з яким товаришувала.

Повномасштабна російська агресія проти України викликала в середовищі ЄАНМЛ хвилю підтримки нашої держави — і в цьому велика заслуга проукраїнської позиції Ніколь Лемер д'Агаджіо. Численні культурні проекти, інформаційна оборона в зарубіжних ЗМІ, фінансова підтримка наших військових і вимушених переселенців — геть не повний перелік тих проявів підтримки, яку ми з колегами відчували й відчуваємо досі. В останніх листах і телефонних розмовах, за кілька днів до відходу у вічність, Ніколь Лемер д'Агаджіо ще раз заповідала українським колегам триматися, вірила в майбутнє приєднання України до Європейського Союзу, в подальший поступ ЄАНМЛ, де українська секція має стати одним із провідних центрів роботи, у перемогу прогресивних європейських сил. Із такими думками вона покинула нас, але світла пам'ять про цю незабутню постать європейської культури довіку збережеться в серцях її сподвижників, а її творчий і громадський шлях стане дороговказом для майбутніх поколінь митців і дослідників, в Україні й за кордоном...

Ілюстрації

Іл. 1. Голова Сенату Франції А. Поер вручає Н. Лемер д'Агаджіо Національний орден «За заслуги».

Іл 2. Н. Лемер д'Агаджіо у товаристві М. Шагала та Н. Леже.

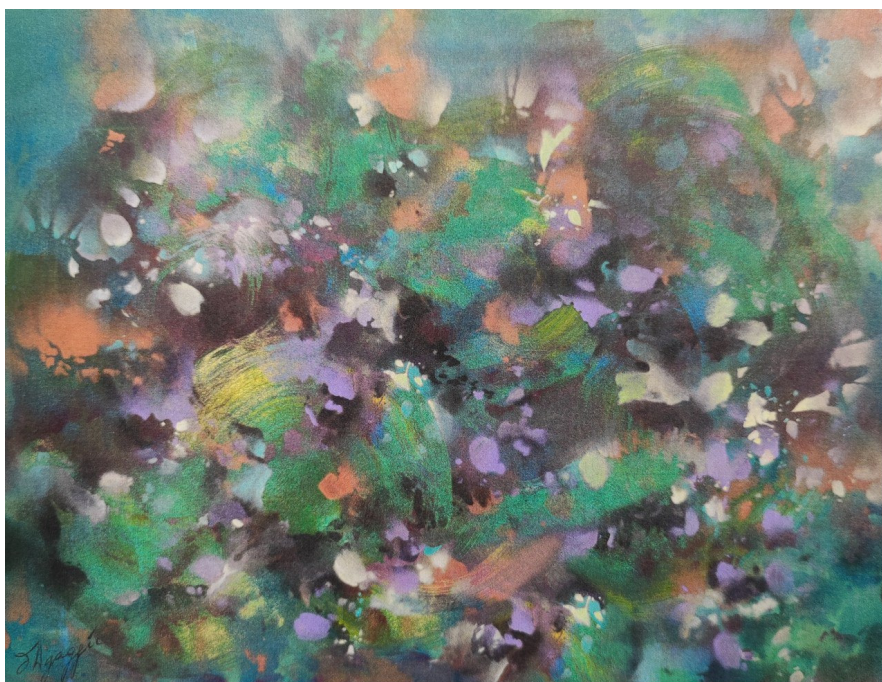
Іл. 3. Н. Лемер д'Агаджіо на презентації виставки «Наука і мистецтво» у Києві.

Іл. 4. Урочисті збори до 40-річчя ЄАНМЛ. Зліва направо: Президент ЄАНМЛ Ж.-П. Конрад, Міжнародний секретар секції літератури ЄАНМЛ Д. Чистяк, дійсна членкиня ЄАНМЛ, народна письменниця Азербайджану А. Масуд, Генеральний секретар ЄАНМЛ Н. Лемер д'Агаджіо.

Іл. 5. Н. Лемер д'Агаджіо «Амбівалентність» (1969, полотно, олія).

Іл. 6. Н. Лемер д'Агаджіо «Весняні хащі» (1973, полотно, олія).

Іл. 7. Н. Лемер д'Агаджіо «Політ Бабки, II» (1990, поліхромне драпірування на полотні).

Іл. 8. Н. Лемер д'Агаджіо «Сонячне торнадо» (2006, акрил, пастель).

Література

1. Димшиць Е., Оспіщева-Павлишин М. Розвиток і трансформація віртуальних музеїв на музейному порталі МАН України. *Музейна педагогіка в науковій освіті*: зб. тез доп. Між-нар. наук.-практ. конф. (Київ, 25 листопада 2021 р.) / наук. ред. С. Довгого. Київ : Національний центр «Мала академія наук України», 2021. Ч. 2. С. 270–272.
2. Довгий С. Наука і мистецтво: нерозривний зв'язок. Лемер д'Агаджіо Н. Наука і мистецтво: каталог виставки. Київ : Пінзель, 2019. С. 3–6.
3. Лемер д'Агаджіо Н. Наука і мистецтво : каталог виставки / упор. Т. І. Белан, В. М. Кудряк, І. С. Рябчій, Д. О. Чистяк. Київ : Пінзель, 2019. 54 с.
4. Мосенкіс Ю. Нові культурні проекти Європейської академії наук, мистецтв і літератури. *Vsesvit*. 2019. № 3–4. С. 187–189.
5. Рябчій І. Ніколь Лемер Д'Агаджіо. Рябчій І. Двічі по десять: обличчя і голоси. Львів : Видавництво Анетти Антоненко, 2015. С. 83–92.
6. Шарпак Ж. Спогади вигнанця, фізика, громадянина світу [пер. з франц. І. Рябчія; передм. С. Довгого, Н. Лемер д'Агаджіо]. Львів : Кальварія, 2014. 200 с.
7. Benincasa C., Daudel R., Glibota A. *Transparences. D'Agaggio*. Paris–Roma : Paris Art Center — Studio di Val Cervo Edizioni, 1993. 90 p.
8. Chevtchenko Taras. Testament = Шевченко Тарас. Заповіт [пер. з укр., наук. ред. Д. Чистяка; передм. Д. Горбачова, С. Довгого, Ю. Мосенкіса, О. Соломарської, Д. Чистяка]. Paris : ICS, 2014. 68 с.
9. D'Agaggio. *La volupté dans l'hyperabstraction*. Paris : Paris Art Center, 1985. 119 p.
10. D'Agaggio. *Les sillons de la création*. Paris : Paris Art Center, 1992. 112 p.
11. *L'amour de la liberté: Anthologie du Concours International de poésie de l'AESAL en 2017*. [Traduit en français par Dmytro Tchystiak; édité par Nicole Lemaire d'Agaggio et Dmytro Tchystiak]. Paris, Sigillaire, 2017. 62 p.
12. Оліїнук В. *Mon soleil blanc = Олійник Б. Сиве сонечко* [переклад французькою та наукова редакція Д.О. Чистяка; передмова С. Довгого; ілюстр. О. Івахненка]. Paris : ICS, 2015. 80 p.
13. Pavlytchko D. *Mes deux couleurs = Павличко Дмитро. Два кольори* [переклад французькою та наукова редакція Д. О. Чистяка, передм. С. Довгого; ілюстр. В.Чегодара]. Paris : ICS, 2015. 70 p.

References

1. Dymshyts, E., Ospishcheva-Pavlyshyn, M. (2021). Rozvytok i transformatsiia virtualnykh muzeiv na muzeinomu portali MAN Ukrainy [Development and transformation of virtual museums on the museum portal of the Junior Academy of Sciences of Ukraine]. In: S. Dovhyi (Ed.), *Muzeina pedahohika v naukovii osviti: zb. tez dop. Mizhnar. nauk.-prakt. konf. (Kyiv, 25 lystopada 2021 r.)* [Museum pedagogy in science education: proceedings of the international scientific and practical conference]. Kyiv: Natsionalnyi tsentr "Mala akademiia nauk Ukrainy". Part 2. P. 270–272 [in Ukrainian].
2. Dovgyi, S. (2019). *Nauka i mystetstvo: nerozryvnyy zviazok* [Science and Art: Unbroken Link]. Kyiv: Pinzel, 3–6 [in Ukrainian].
3. Lemaire d'Agaggio, N. (2019). *Nauka i mystetstvo* [Sciences and Art]. Kyiv: Pinzel [in Ukrainian].
4. Mosenkis, Y. (2019). *Novi kulturni proekty Evropeyskoyi akademiyi nauk, mystetstv i literatury* [New Cultural Projects of the European Academy of Sciences, Arts and Literature], *Vsesvit*, 3–4, 187–189 [in Ukrainian].
5. Riabchii, I. (2015). *Dvichi po desiat* [Ten multiplied by two]. Lviv : Kalvaria [in Ukrainian].

6. Charpac, G. (2014). *Spohady vyhnantsia, fizyka, hromadianyna svitu* [Memories of Exiled Physician, World Citizen]. Lviv : Kalvaria [in Ukrainian].
7. Benincasa, C. & Daudel, R. & Glibota, A. (1993). *Transparences. D'Agaggio*. Paris–Roma: Paris Art Center — Studio di Val Cervo Edizioni [in French].
8. Chevtchenko, T. (2014). *Testament = Zapovit* [Testament]. Paris: ICS [in French and Ukrainian].
9. D'Agaggio (1985). *La volupté dans l'hyperabstraction*. Paris: Paris Art Center [in French].
10. D'Agaggio (1992). *Les sillons de la création*. Paris: Paris Art Center [in French].
11. Lemaire d'Agaggio, N. & Tchystiak, D. (Eds.). (2017). *L'amour de la liberté*. Paris: Sigillaire [in French].
12. Oliinyk, B. (2015). *Mon soleil blanc = Syve sonechko* [My white sun]. Paris: ICS [in French and Ukrainian].
13. Pavlytchko, D. (2015). *Mes deux couleurs = Dva kolory* [My two colours]. Paris: ICS [in French and Ukrainian].

Dmytro Chystiak, Inna Kazimirova

ARTISTIC AND SOCIAL ACTIVITY OF NICOLE LEMAIRE D'AGAGGIO IN EUROPEAN CULTURAL DIPLOMACY

Abstract. The article examines the creative, scholarly-organizational, and public activities of Nicole Lemaire d'Agaggio (1937–2023), a French artist, long-standing Secretary General of the European Academy of Sciences, Arts and Letters, and one of the notable figures of European cultural diplomacy in the second half of the twentieth and early twenty-first centuries. The authors trace the artist's life and work from her early figurative explorations and portrait practices to a lyrical, subjective, and “hyper-abstract” visual language that combined plastic experimentation with an interest in poetry, quantum physics, the molecular image of the world, and the problems of interaction between science and art. The study outlines the range of her creative contacts with prominent representatives of French and world culture, as well as the significance of her exhibition, monumental, and decorative legacy, including cycles associated with polychrome drapery, mosaic sculptures, and the visualization of invisible structures of matter.

Particular attention is devoted to Lemaire d'Agaggio's public work as a factor in the institutional rapprochement of artistic and scientific communities in Europe. Her activity as Deputy Mayor for Culture of Antibes–Juan-les-Pins, her involvement in the women's rights movement, and her initiation and long-term coordination of the European Academy of Sciences, Arts and Letters are considered as a consistent effort to create a space of intercultural dialogue in which art, the humanities, and the exact sciences appear as mutually complementary modes of understanding the world. The article emphasizes that it was through this synthetic model of cultural communication that Lemaire d'Agaggio built bridges between Western and Eastern Europe, supported international colloquia, poetry and art competitions, and promoted translation and publishing initiatives.

An important aspect of the study is the artist's contribution to the development of Ukrainian-French cultural relations. The article analyzes her participation in projects related to the presentation of Ukrainian literature and visual art in the Francophone cultural sphere, in particular in editions of works by Taras Shevchenko, Dmytro Pavlychko, and Borys Oliinyk, as well as in the preparation and illustration of the Ukrainian translation of the memoirs of Nobel Prize laureate Georges Charpak. Special attention is given to Lemaire d'Agaggio's visit to Kyiv in 2019, the exhibition Science and Art, and her cooperation with Ukrainian academic, museum, and writers' institutions. The article concludes that the figure of Nicole Lemaire d'Agaggio exemplifies a form of cultural diplomacy grounded in personal responsibility, creative openness, and solidarity with Ukraine, particularly in the context of Russian aggression.

Стаття надійшла до редакції 04.08.2025.

Стаття прийнята до друку 11.09.2025.

Дата публікації: 20.12.2025.

© Дмитро Чистяк, Інна Казімірова 2025